

Naturskyddsföreningen Ängelholm

2020-03-25

WSP Sverige AB
Att: Ida Davidsson

UNDERLAG FÖR AVGRÄNSNINGSSAMRÅD OM HILLARPS BERGTÄKT

Undertecknad organisation har den 5 mars 2020 av MVB SYD AB (Bolaget) fått tillsänt ett underlag för samråd avseende ansökan om tillstånd enligt Miljöbalken för täkt av berg och bortledning av grundvatten inom fastigheten Hillarp 2:12 m.fl. i Ängelholms kommun, Skåne län.

Inledningsvis vill vi klargöra att vi i princip delar Bolagets synpunkt att det kommer att finnas ett stort behov av ballast de närmaste åren. Vi ser miljömässiga fördelar med att utvidga nuvarande verksamhet gentemot alternativet att öppna en ny bergtäkt på annan ort. Vi ställer oss dock tveksamma till storskaligheten i det tilltänkta projektet – motiverar behovet verkligen en femdubbling av verksamheten och en så stor ökning av årsuttag? Behöver man utöka arbetstider och slopa det nuvarande sommaruppehållet? Täktverksamhet av denna magnitud kommer otvivelaktigt skapa många problem för såväl naturen som människor som bor i området.

Vår organisation har som sitt huvudsyfte att slå vakt om miljön och mångfalden i den svenska naturen. Efter granskning av Bolagets underlag vill vi framföra följande synpunkter:

- 1. Hantering av externa massor:** det finns definitivt miljömässiga synergieffekter med att processa och återvinna olika schaktmassor i en gemensam terminal. Vi är dock mycket tveksamma till hantering av asfalt. Det finns alltid en stor risk att asfalt innehåller tjära med höga PAH-halter.¹ PAH:er (polycykliska aromatiska kolväten) är en grupp kemiska ämnen som är mycket giftiga. Ämnet tillhör också den största grupp cancerframkallande ämnen man känner till i nuläget. Även asfalt utan tjära kan innehålla så pass mycket PAH att den är olämplig att använda för de flesta ändamål. Problemet är att det kan uppstå mycket damm när asfalt krossas, lagras och lastas ut. Om man bevattnar den riskerar man att giftiga ämnen hamnar i grundvattnet. Med tanke på hur pass nära bostadsbebyggelse terminalen är belägen samt till Brandsvigs vattenskyddsområde anser vi att det är i högsta grad olämpligt att lagra, krossa eller sortera asfalt i Hillarps täktområde.
- 2. Buller, damm, vibrationer och sprängningar:** dessa är faktorer som alltid är förknippade med täktverksamhet och som uppfattas som mycket störande för fåglar, djur och människor. Man bör vidta alla tänkbara åtgärder för att motverka negativa effekter av dessa, framförallt bör man se till att allt arbete med krossning, knackning av skut, siktning och sortering sker så långt ner i tåkten som möjligt. Sådana arbeten bör absolut inte ske i området som markeras i figur 3.4.1 som "terminalyta".

- 3. Logistik:** Enligt planen kommer alla transporter till och från tälkten att ske "huvudsakligen med lastbil". Det är vår förhoppning att detta betyder att transporter i framtiden även kommer ske med andra, miljövänliga alternativ. Man läser vidare att: "Trafiken leds till största delen (ca 80%) norrut på väg 788 i riktning mot Tåstarp och sen vidare ut på väg 789 mot E6:an. Viss trafik (ca 20%) går söderut mot Munka-Ljungby." Att trafiken leds genom Munka Ljungby med dess tätbebyggelse tycker vi är förkastligt. På kartan i skrivelsen som ni skickade till de närboende finns Gånarpsvägen mot Hjärnarp inritad. Denna sträcka används ofta redan nu för transporter norröver på E:6 vilket vi ser som högst olämpligt. Även Tåstarps Backaväg är inritad på samma karta – en smal, slingrig väg, särskilt olämplig för tunga fordon. Planerna att utöka brytningsmängden till 500 000 ton/år kommer enligt Bolagets egna beräkningar resultera i en lastbilstransport var sjätte minut, året om, alla arbetsdagar mellan 06.00 och 18.00. Detta kommer att betyda en oerhörd belastning på miljön. Bolaget vill även "vid behov" kunna utföra lastbilstransporter dygnet om – ytterligare en ökad miljöbelastning med många viltolyckor till följd. Vi är medvetna om att det är Trafikverket som bestämmer om trafikstråk men tror att även Bolaget har vissa möjligheter att påverka.
- 4. Naturvärden:** inom det tänkta nya brytningsområdet finns områden som Skogsstyrelsen och Jordbruksverket pekat ut som särskilt skyddsvärda miljöer i skogs- respektive jordbrukslandskap. Enligt lokalkunskap finns det här ett flertal rödlistade växter och tidigare har det funnits rikligt med groddjur i och kring de numera ofta uttorkade dammar, bäckar och små vattendrag som finns i omgivningen. Sandbäcken har alltid varit en vandringsled för öring tills dess att den torkade ut sommarmånaderna 2018 och 2019. Bolaget refererar till att "Tidigare observationer tyder på att en skyddad fågelart finns eller har funnits i anslutning till området". Vi kan härvid tala om att fågelarten, som tyvärr är på tillbakagång i Södra Sverige, har funnits där sedan ett antal år tillbaka, den finns fortfarande, har nyligen påbörjat häckning och finns dessutom i, och inte i anslutning till, området.ⁱⁱ Uppenbarligen, och som Bolaget antyder, behövs en ordentlig naturvårdsinventering och en åtgärdsplan innan man går vidare med tillståndsansökan.
- 5. Yt- och grundvatten:** Bolaget har idag inget tillstånd för vattenverksamhet. Detta beror på Länsstyrelsens uppfattning att tillstånd inte är nödvändigt och som i sin tur bygger på Sweco Viak AB:s utredning från 2003: *Geologi och grundvattenförhållanden kring tälkten samt beräkning av framtida flöde och influensområde*. Man hade beräknat att den största delen av vattnet som pumpas upp från tälkten åter infiltreras, dels från sedimenteringsdammarna, dels från Maglemosse, där överskottsvattnet från sedimenteringsdammarna hamnar – s.k. "rundpumpning". Man ansåg att endast en mycket ringa mängd vatten inte skulle återinfiltreras och behövde ledas bort. Utredningen utgick ifrån ett mycket snävt influensområde och uppfattningen att tälkten är omgiven av homogent berg.ⁱⁱⁱ Faktum är att den västra sidan av tälkten har kontakt med de vidsträckta grus- och sandlagringarna i den s.k. *Tåstarp - Hillarp sand deltan*. Det går inte längre att bortse från verkligheten: att sprickor i bergen orsakade av sprängningar i tälkten har resulterat i ett mycket större inflöde av grundvatten betydligt längre utanför det av Sweco Viak AB:s beräknat influensområdet. Det har också inneburit att mycket mer grund- och ytvatten än beräknat har letts ut i Skälderviken via Hillarpsån, Rössjöholmsån genom Brandsvig och, slutligen, Rönneån. Man ansåg att Bolagets infiltreringsdamm var väl tilltagna för att hantera sedimentet som följde med i uppumpningen. Undertecknad organisation har dock iakttagit under sommarmånaden 2018 att så inte alltid var fallet. Samma observationer gjorde

även Ängelholms kommuns Miljöenhet.^{iv} Vattnet som strömmade ut i Maglemosse, och framförallt det vatten man ledde bort utan tillstånd direkt till ett dike på västra sidan, innehöll tidvis så pass mycket sediment att det såg ut att vara mer en fråga om *hantering av avlopp* än *vattenverksamhet*. Enligt 9 kap. 2 § MB definieras avledande av avloppsvatten inte som *vattenverksamhet* utan som *miljöfarlig verksamhet*.

Ökad sedimentation av finpartikulärt material leder till negativa konsekvenser för filtrerande djur som musslor och insektslarver. Ökad sedimentation på lekbottnar för fisk kan också orsaka ökad dödlighet av ägg och yngel eller leda till att lekbottnar inte längre kan användas. Grumlighet kan även påverka primärproduktionen, dvs. det första steget i näringspyramiden.

Enligt några bland de kringboende uppstod problemen med den stora mängden inläckande grundvatten och dess grumlighet tidigt under 2018 efter att Bolaget hade sänkt brytningsnivån till 10 meter över havet. Det påstås att detta ledde till oförutsedda stora sprickor i berggrunden. Detta bekräftades delvis av Thomas Ellkvist, MVB Syd AB i ett svar på ett föreläggande till Länsstyrelsen^v:

"Förklaringen till det grumliga vattnet den 4 juli 2018 är att Bolaget försökte täta inläckande vatten i tåkten med hjälp av lermorän från täktområdet". Någon förklaring till hur eller varifrån läckan uppstod finns inte – ej heller huruvida man lyckades med tätningsförsöket.

Konstateras kan att dessa felbedömningar och missräkningar, enligt vår uppfattning, har ett tydligt samband med den sänkta grundvattennivån och har lett till negativ påverkan på biotopen i och kring sjöar, dammar och vattendrag i tåktens omgivning. I en redovisning som Bolaget skickade till Länsstyrelsen^{vi} kan man numera dra slutsatsen att endast 75% av inläckande vatten är rundpumpning, resterande 25% åker ut i havet. Vidare kan man dra slutsatsen att inläckande mängd grundvatten är minst dubbel så stor som Sweco Viak AB beräknat 2003.

Det som är viktigt nu är att, för ett eventuell nytt tillstånd för täktverksamhet samt ett tillstånd för vattenverksamhet, dra lärdom från detta och ta fram en ny, hållbar plan som säkerställer en god naturmiljö. Undertecknad organisation anser att kravet ska vara att allt yt- och grundvatten som pumpas upp från tåkten skall, så långt möjligt, återföras till grundvattnet och detta fritt från föroreningar och sediment. Vi konstaterar att den plan Bolaget tagit fram härvidlag är alltför bristfällig och ogenomtänkt. Den saknar lokalkännedom och, framförallt, den saknar nödvändiga beräkningar baserade på en grundlig hydrogeologisk undersökning.

Enligt samrådsunderlaget tänker man ta bort de nuvarande tre sedimenteringsdammarna och ersätta dessa med en ny damm lokaliserad enligt Figur 3.10.1. Bolagets ansökan om att bryta ytterligare 12.5 miljoner ton sten betyder en täkt med en yta sex gånger större än nuvarande. Detta bör betyda således sex gånger så mycket yt- och grundvatten som måste pumpas bort. Med tanke på detta, samt den mängd grundvatten som troligtvis kommer läcka in från Maglemosse, har vi svårt att se att den nya dammen kommer att ha nödvändig kapacitet att hantera, rena och infiltrera i grundvattnet några stora mängder av det uppumpade vattnet. Risken finns att det mestadels kommer (kanske i orenat skick) rinna ut till de två planerade diken som leder till Sandbäcken. Tanken i planen är att detta vatten sedan ska rinna vidare via Hillarpsån och Rössjöholmsån till Rössjön (64.5 meter över havet) som blir slutrecipient. Spontant kan man undra vad det kan finnas för miljövinster med Rössjön som slutrecipient; hur detta kan bidra till att det uppumpade vattnet återförs till

grundvattenkällor där det har tagits? Det som är mest häpnadsväckande är dock att hen eller de som har dragit upp planen tycks tro att Rössjöholmsån rinner ut i Rössjön^{vii}: ”Enligt VISS finns ett vattendrag, Rössjöholmsån, registrerat i tåktens närhet. Ån leder ut i Rössjön ca 7 km från tåktområdet”. Faktum är att Hillarpsån leder ut i Rössjöholmsån strax nedströms Nya Möllan, belägen ca 15 meter över havet. Därifrån meandrar Rössjöholmsån genom det flacka partiet som utgör Brandsvigs vattenskyddsområde och förenas med Rönneå strax uppströms Skälderviken som kommer bli den verkliga slutrecipienten.

Att man bestämde sig för denna placering av sedimenteringsdammen beror antagligen på bristande kunskaper om tåktens omgivning. En mycket mer fördelaktig och logisk placering hade varit längre nordväst om tåkten så att eventuellt överskottsvatten kunde ledas bort så långt uppströms Sandbäcken som möjligt. Det är nämligen så att någon gång, troligen i början på förra sekelskiftet, anordnade jordbrukarna kring Tåstarps-sjöarna en delning av bäcken så att ca hälften av vattnet leddes, dels över marken, dels genom kulvert, till Storsjön.^{viii} Tåstarps-sjöarna, liksom de flesta naturdammar i området, är s.k. *dödisgropar* och saknar såväl naturliga tillflöden som avlopp. Vattnet kommer underifrån från grundvattenkällor vilket gör dem mycket känsliga för även små sänkningar i grundvattennivån. Att leda överskottsvatten uppströms till Sandbäckens delningsplats hade inneburit fördelar för så gott som samtliga sjöar, dammar, små vattendrag och våtmarker i området. Dessa fördelar hade sedan varit till gagn för hela den numera hotade biologiska mångfalden. Någon form av bortledning till Maglemosse skulle naturligtvis också bli nödvändig för att förhindra dess uttorkning. Att denna tänkbara placering av sedimenteringsdammen inte tagits upp i planen beror antagligen på bristande kunskaper om området. Vattendragen till och från Storsjön finns, av någon anledning, inte ens markerat på Länsstyrelsens officiella karta.

Vårt råd till Bolaget om hantering av vattenmassorna är att lägga denna plan till handlingarna. Avvakta en fullständig hydrogeologisk undersökning, ta hjälp och råd från lokala organisationer och personer med kunskaper om området och ta all den tid som behövs för att dra upp en seriös handlingsplan. I annat fall riskerar Bolaget att göra samma misstag som vid bygget av Hallandsåstunneln, och det ledde som bekant till en miljöskandal.

Naturskyddsföreningen Ängelholm

2020-03-25

Anders Svensson – ordförande
Peter Shaw – kontaktperson
peter.shaw@hamn.nu 070-887 83 79

ⁱ <https://eslov.se/bygga-bo-miljo/bygga-nytt-andra-eller-riva/anvandande-av-gammal-asfalt/>

ⁱⁱ Skånes Ornitologiska Förening – Staffan Åkeby

ⁱⁱⁱ *Floran i Skåne*, Lunds Botaniska Förening s 19 – 28, Joachim Falk

^{iv} Ängelholms kommun, Delegeringsbeslut 2018-11-07, MYN MD § 1232/18, Anna Lindahl

^v Svar på föreläggande ”kontroll av grund- och ytvatten i området kring bergtåkten på fastigheten Hillarp 2:12, Ängelholms kommun”. Bilaga 1 2018-09-28.

^{vi} *Bortledning och rundpumpning vid tåkt inom fastigheten Hillarp 2: 12* 2019-10-17 MVB SYD AB

^{vii} Samrådsunderlag_Hillarp(2). Pdf 5.2.2 Ytvatten

^{viii} *Tåstarps by och Brandsvig* Tostarps sockens hembygdsförening s 265 - 267